

CÉLKITŰZÉSEK

Írta: Batta Péter

Az építő munka alulról halad felfelé. Amikor az életnek induló családfő házat akar emelni, először is megvizsgálja a talajt, amelyre a ház alapjait kívánja elhelyezni. Leás tehát az eleven földig, s arra rakja jó szélesen a terméskő vagy a téglalapzatot.

S ha megvan az erős alap, akkor már vígan húzza fel a falakat, hogy betetőzze azt s kitűzze a jövőendő családi fészek ormára az öröm jelét, a díszes zöld ágat.

Az épület betisztogatása, szépítése, díszítése azután már felülről indul lefelé. S amikor újra eléri a föld szintjét, akár be is lehet költözködni.

Az épület, a nagy mű befejezést nyert.

A mi nemzetiségi kisebbségi alapunk az a széles népréteg, amelyet a jugoszláviai nagycsaládú, szapora, értelmes, dolgos, de kis igényű napszámos, földmunkás, kisparaszt osztály alkot.

Ezt kell tehát megerősítenünk, hogy reá mint alapra nyugodtan felépíthessük a kisebbségi magyarság házát, mely egyben vára lesz.

S amikor már kitűzhetjük az épület ormára a tarka kendőkkal, színes szalagokkal díszített nyírfagallyat, csak akkor gondolhatunk arra, hogy azt kívül-belül díszítsük a közművelődés és általános műveltség legszebb virágaival; foghatunk hozzá igazán és sok reménnyel irodalmunk, képzőművészetünk, műés népzeneink, iparművészetünk fejlesztéséhez, eredményeinek könyvtárakba és múzeumokba gyűjtéséhez, megőrkítéséhez.

Gazdasági megerősítése kisebbségünknek az építés, a kulturális kiképzése pedig a díszítés. A kettő együttvéve: a magyar kisebbség megmentése a jövő számára.

*

Azzal tisztában kell lennünk, hogy e nagy munka keresztülvitelében senkire se számíthatunk segítségképp, csakis saját magunkra. S ha legalább nyugodtan dolgozhatnánk! Nem! Mindenünnen gyanakvó szemek sanda pillantása, sőt

ellenséges karok sújtása fenyeget bennünket. Fél kézzel dolgozhatunk tehát csak, fél kézzel hadakoznunk kell. De nem újság ez nekünk. Csaknem ezer esztendeje csináljuk ezt így.

Ha kisebbségi épületünk alapjait vizsgáljuk, azt találjuk, hogy népünk sok jó tulajdonsága mellett három, sorsára messze kiható nyavalyában szenved, amelyek mint a száraz fát a percegő szú, lassan, de biztosan emésztik, fúrják, rágják, pusztítják.

Ez a három nyavalya: a per, a bicska, a magzatelhajtás.

Bővebben vagy másként szólva a pereskedési hajlam, a korcsmában való legénykedés, amely szurkálással végződik sokszor, és a magzatelhajtás, amely végső kifejlődésében az egykéhez vezet, s a nép pusztulását eredményezi.

Valamikor régen ügyvédek azon vitakoztak egymás között, hogy melyik fajta a legjobb kliens. Az a vélemény alakult ki, hogy a román, rusznyák s a tót a legjobb ügyfél, mert vakon bízik ügyvédjében, s hordja neki úgy pénzben, mint természetben a költséget és a díjat. Az az ügyvéd, aki békében ezek lakta vidéken telepedett meg, tíz–hús év alatt biztosan meggazdagodott.

Utánuk következtek sor szerint a szerbek és a magyarok.

Abban is megegyeztek a vélemények, hogy a legrosszabb pereskedési alany a német. A sváb mell a szász.

Ezeknek alig kell ügyvéd, ezek elintézik vitás ügyeiket maguk minden idegen segítség nélkül.

Azt hisszük, ez a sorrend ma sem változott meg nagy vonalaiban.

Pedig a pereskedés sok kis embert tett már tönkre, hogy a nagyobbakról ne is szóljunk.

Míg ez a kórság a felnőttek közt pusztít, a korcsmázás inkább a fiatalságot rontja. Az ittas fej hamar a zsebbe nyúl vagy a csizmaszárhoz kap, ahonnan egykettőre elővillan a bicska. S a vége vérfolyás, ha nem életkioltás.

Valamikor különleges református betegség volt az egyke. Ma már, sajnos, kikezdte a többi vallások asszonynépségét is. A magzatelhajtás mindennapos, megszokott jelenséggé vált.

Most, hogy ismerjük a bajt, lássuk az orvosságát.

Az orvosság a felvilágosítás, a meggyőzés, a következmények őszinte feltárása mindazok által, akik erre hivatottak. Mindenütt, ahol erre alkalom nyílik.

A papok a templomban, a tanárok és tanítók az iskolában, az értelmi osztály többi tagjai pedig az egyes meglevő vagy csak ezután alapítandó egyesületben. Ha már nem az irodában, rendelőben, üzletben.

Főleg a fiatalság van elhagyatva, kitéve a pusztító szenvedélyek káros következményeinek. Ezért mindenütt, a legutolsó faluban vagy tanyacsoporton is meg kell alapítani az ifjúsági egyesületet, legyen az cserkészegylet, keresztesek, katolikus vagy egyéb leány- vagy legényegylet, keresztény ifjúsági egyesület, daloskör stb. Vagy ha ez nehézségekbe ütköznék, úgy a felnőttek egyesületei: a gazdakörök, dalárdák alakítsanak ifjúsági alosztályokat, s oda tömörítsék a fiatalságot. Hogy így a korcsmázástól megőrizzük őket.

Természetesen ezen egyleteknek kötelességük lesz az előadások, tanítások egész sorozatát évről évre megrendezni, hogy tagjaikat oktassák, kitanítsák, őket tanáccsal ellássák az élet ezer nehézsége, megoldhatatlannak látszó kérdése tekintetében.

E hasznos előadások mellett azonban egy percre sem szabad megfélemleniük arról, hogy a fiatalság mulatni, szórakozni is akar. A táncmulatsággal egybekötött színelőadásoknak tehát egymást kell követniük, mert különben a korcsma ismét visszahódítja magához a csak az imént tőle elragadott áldozatait.

Az egyletek vezetői hívják meg az értelmi osztály tagjait, ezek pedig menjenek el az egyes körökbe, s ott ki mihez ért, tartsanak előadásokat, világosítsák fel a népet, s ennek a nemzetmentő munkának egy percig sem szabad szünetelnie. Még az egyes sportegyesületek is megtalálhatják a módját, mit tehetnek népünkért.

Az adott jó tanácsért, útbaigazításért, államnyelvű okiratok és idézések fordításáért, megmagyarázásáért ne követeljen pénzt fajtájabelitől se ügyvéd, se orvos, se mérnök, se pap, se tanító.

Egyike a legfontosabb teendőnek: napközi otthonok felállítása és berendezése minden faluban, városban, ahová a fiatal anyák elhelyezhetnék apró gyermekeiket, sőt csecsemőiket, míg munkára mennek.

A munkába természetesen be kell vonnunk a Szerémség, Horvátország s a Muravidék magyarságát is.

Egyleteink vezetését pedig nem szabad kiadnunk a kezünkől.

Bár a felvilágosítás, tanítás eredménye az kell hogy legyen, hogy népünk többet tudván, jobban megállja helyét a világban, s esetleg vagyont gyűjt, mégis az egészen nincstelen napszámosságot úgy kellene a községnek a földhöz kötnie, a kommunizmus csábító karmaitól megmentenie, hogy a még rendelkezésre álló közvagyonból, földből családonként ha csak egy-egy fél holdacska is, de azért kellene köztük osztani.

Ezt rég belátták már az államalkotó elemek is, és házhelyet csaknem minden község osztott szét nincsteleneink között. De ez kevés. Kis kertecskét is kell nekik adnunk, hogy legalább a zöldségféléből tudjon az asszony nép pénzelni. Hogy azon a malackáinak, baromfiainak szükséges zöld takarmányt, herét, mit meg tudjon magának természeteni. Egy-két kecskét, a szegény ember tehénkéjét megnevelhesse s tejjel láthassa el a pulyákat.

S ha így s ezek mellett a férfinép kasza, kapa, kubikostalicskával a kezében meg tudja szerezni éven által a legszükségesebb télirevalót, elérhetjük Isten segítségével azt az aranykort, amikor minden kisebbségi magyar család leszúrja télnek kezdetével a maga száz-százötven kilós kis hízócskáját.

S amikor majd nem kell többé reszketve gondolni arra, hogy még csak ezt az egy telet ússzuk meg baj nélkül . . . csak még ezt az egyet . . . Uram Isten . . .

Az angyalcsináló bábákat, orvosokat csak nagyritkán éri utol a törvény sújtó keze. Bár alig van a faluban, városban ember, aki pontosan ne tudná, kik foglalkoznak ezzel az iparággal, több-kevesebb szerencsével. Itt tehát csak a tár-

sadalmi kiközösítés, a megvetéssel sújtás az egyetlen hatásos eszköz, amely mindig eredménnyel is jár.

S csak akkor, mikor már megszabadítottuk jobb sorsra érdemes, zsellérsorsban élő fajtestvéreinket ezektől a tetet-lelket sorvasztó betegségektől, kezdetjük meg rájuk mint alapra az építést: beszervezését az iparos, kereskedő, szabad foglalkozási pályák egyedeinek. Ami az előbbihez képest csak gyerekjáték. Itt már képzett s olyan egyének, illetve társadalmi osztályokról van szó, akik rég belátták a szervezkedés szükségességét, s ismerik annak előnyeit.

S ekkor, csakis ekkor érik majd meg az idő arra, hogy végre kitűzhetjük a kisebbségi magyarság nyersen felhúzott épületfalainak ormára az örömfakasztó, hatalmas, szélben vígan lengedező zöld nyírfagallyat.

*

Ezután következik a diadalmas munka második fejezete. Az épület falainak betisztogatása, csinosítása, festése, szépítése, közművelődési beszerzése népünknek.

Ez nem könnyű munka.

Bár a megalkotott egyesületek rendelkezésre állanak. S bár előttünk is áll példakép, a német kisebbség kultúrmozgalma: gazdasági tekintetben az Agráriával, közművelődési tekintetben pedig a Kulturbunddal az élén.

Az előbbi a gazdasági szövetkezeti eszme, talán mondhatjuk, ideális megtestesülése, az utóbbi ugyanaz a megtestesülése a közművelődés, a szellemi javak eszméjének.

E kettő keretébe aztán minden belefér, e kettő keretében minden megvalósítható.

A nemzetgazdasági jellegű egyesületek a Jugoszláviai Magyar Szövetkezeti Központban tömöríthetők, míg a kulturális célú egyletek a Jugoszláviai Magyar Közművelődési Központban.

Ez utóbbiak osztják ki a szerepeket, tűzik ki a célokat, ellenőrzik azok megvalósítását. Gyűjtik a statisztikai adatokat. Alapítanak új egyleteket, fiókokat.

Ők jelölik ki azokat az egyleteket, amelyekben a magyar nyelv és irodalom, valamint ezek története tanítandó. Mondjuk, népegyetem keretében.

Megindítanak vagy legalább támogatnak irodalmi, képzőművészeti, zenei megmozdulásokat, lapalapításokat kezdeményeznek, meglevő lapokat, irodalmi folyóiratokat segíyeznek, irányítanak. A könyvkiadás kérdését istápolják. Könyvtárakat állítanak fel, vándorkönyvtárak beszerzését intézik. Nagyon fontos a Népnaptárak céltudatos, több évre előre kidolgozott terv szerint való megszerkesztése, a szükség szerinti számban való kinyomtatása s a néphez juttatása. E népnaptárak révén nagyon sok okos dologra lehetne tanítani fajtestvéreinket. Azáltal, hogy minden évben más-más célra kellene e kalendáriumokat szentelni. Például a Búzanaptár a búzatermelés mikéntjét tárgyalhatná tudományos alapossggal, de népszerű nyelven s rajzokkal, képekkel ellátva a vetéstől az elcsépelésig, sőt az értékesítés s a megóvás kérdésével is bőven

foglalkozva. A Kukoricánaptár a tengerivel, a Lótenyésztési naptár a lóval stb. tehetné ugyanezt. A földművelés összes ágait kimerítve az ipari szakmák számára kellene a sorozatot folytatni. Ami egy húsz–harminc éves hatalmas programnak felelne meg. Természetesen jó papírra nyomott könyvek lennének a kalendáriumok, amelyek a mestergerendán összegyűjtve végül is kis könyvtárral érnének föl, s mindig kéznél lennének, ha véletlenül megakadna valahol a kisember tudománya.

De menjünk tovább.

Figyelik a magyar diákok beiratkozását s előmenetelét az államnyelvű s a magyar nyelvű tagozatokon. A létszám betöltéséről gondoskodnak. Könyvek beszerzését, szétosztását, diákkonyhák és napközi otthonok ügyét szívükön viselik.

Figyelemmel kísérik a magyar tanulók sorsát az egyetemeken is, mindaddig, míg az életbe ki nem lépnek. Sőt azután is. E tekintetben pedig a nagy szerb alapítvány, a Tököliánium legyen a mintakép.

Különösen nehéz a tanítók utánpótlása kérdésének a megoldása. Mert a mai könyvradományok gyűjtésének időről időre való megrendezése s e célból buzdító cikkek tömegének a megíratása se nem célravezető, se nem méltó a magyar kisebbséghez.

Ideig-óráig talán sikerül ily módon előteremteni a szükséges dinárokat, azonban egy fontos közintézményt így fenntartani lehetetlen.

Két megoldási lehetőségre gondolunk. Az egyik az 1920. június 20-ai kisebbségvédelmi törvényünk 9. szakaszára támaszkodik, amely szakasz a közjövődelmek méltányos részét a nemzeti kisebbségek javára biztosítja nevelési, vallásos vagy jótékony célokra.

Arra gondolunk tehát, hogy e § rendelkezése értelmében az állam vegye át tanítójelöltjeink anyagi gondjainak ellátását is, amennyiben erre rászorulnak, és pedig nemcsak a beográdi tanítóképző intézetben tanulók, hanem az ország egyéb iskoláiban tanuló magyar jelöltek tekintetében is.

Amennyiben azonban ez most megvalósíthatatlan volna, nem marad más hátra, mint áthelyezni e párhuzamos osztályokat egy olyan tanítóképző intézet mellé, mely itt, a Vojvodina területén, nagyobb magyar intelligenciával rendelkező városban működik, ahol a fiúkat egyes magyar családok magukhoz vonják teljes ellátásra ingyenesen s így biztosíthatnók tanulmányaik sikeres befejezése.

A dolog sürgős, addig kell a helyes megoldást kieszelnünk, míg az teljesen a körmünkre nem ég.

Amint ezen és egyéb szerb alapítványok által fenntartott noviszádi főgimnázium már százhuszonöt éves, a szerb színpeszt hetven–hetvenöt éves, a szerb képzőművészeti múzeum szintén nyolc–tíz évtizedes múltra tekinthet vissza, amely idők jó részét a magyar impérium alatt töltötték el, éppígy nekünk is meglehet minden reményünk hasonló intézményeink hasonló jövőjére nézve. Bár ha ez intézményeket ezután kell is megteremtenünk, megalapítanunk.

A tudomány, irodalom és képzőművészetek egyetlen ágát sem szabad elhanyagolnunk, figyelmen kívül hagynunk. Sőt szakszerű ásatások levezetése s az összegyűlt anyag szabályszerű muzeális elhelyezése, feldolgozása is gondunk tárgyát kell hogy képezze.

Népviselési bál, gyöngyösbokréta, néprajzi múzeum már oly kivirágzásai a magyar népléleknek, kultúrának, amelyek mint betetőzései jelentkeznek ennek az egész rendszerbe fogásnak, jövőbeli tervezetésnek.

És ne mondja senki, hogy mi itt szégyenletesen utánozni akarjuk volt vagy mai népkisebbségi sorstársaink már elért eredményeit. Másoktól, szerencsésebb viszonyok közt élőkötől tanulni sohase volt szégyen. Söt, örüljünk, hogy vannak előttünk példák, amelyekből okulást meríthetünk. Rendkívül kevés a feltaláló, az újat alkotó nagy elme. Az emberiség óriási, nagy többsége csak elsajátítja a készen kapott tudományos eredményeket. S boldogan él mellette vagy belőle.

Miért ne kísérlehetnénk tehát meg mi is, hogy a fentebb vázolt úton-módon szebb, értékesebb, túrhetőbb és boldogabb jövőt, életet teremtsünk kisebbségi sorsba került népünknek.

Mindössze kettő kell hozzá: összetartás és akarat!